

WOORD VOORAF

Op 31 oktober 1984 werd Indira Gandhi door haar lijfwachten vermoord. Nog geen uur later was haar zoon, Rajiv Gandhi, al beëdigd als premier van India. De wereldpers reageerde in het algemeen dat de keuze van Rajiv, die enige jaren tevoren kennelijk met enige tegenzin de politieke arena betreden had, de enig mogelijke was. Men schuwde niet termen te gebruiken die herinneren aan koninklijke hoven: Rajiv had de Indiase troon bestegen als rechtmatig erfgenaam. Toen hij daarop, in december 1984, de algemene verkiezingen op overweldigende wijze won, werd deze gebeurtenis alom gezien als een teken dat India in deze moeilijke tijden de vuurproef van de democratie had doorstaan. In zijn voorwoord bij Tariq Ali's *The Nehrus and the Gandhis. An Indian Dynasty* (Londen, 1985) wijst Salman Rushdie terecht op deze vreemde tegenstelling en verwarring van begrippen. Inderdaad, wat hebben begrippen als 'rechtmatige troonopvolging' en *avatar* – wat zoveel betekent als reïncarnatie van de Almachtige, welke op gezette tijden op aarde verschijnt om orde op zaken te stellen – die met betrekking tot Rajiv gebruikt zijn, met een democratisch functionerend parlementair systeem te maken. Eerder klinken hier heilsverwachtingen en dynastieke aangelegenheden door.

De machtsvername van Rajiv Gandhi werd dus allerwegen als *vanzelfsprekend* aanvaard. Een andere mogelijkheid werd niet opengehouden, men ging uit van dit ene feit: Rajiv was vanwege geboorte en positie de juiste persoon op de juiste plaats. Hij werd bejubeld als een politieke duizendpoot, als de man die in staat zou zijn Hindus en Sikhs en Moslims en Hindus met elkaar te verzoenen – kortom als een *avatar*, een heilbrenger.

Vandaag zijn de gemoederen rondom de persoon van Rajiv Gandhi enigszin tot bedaren gekomen. Hij staat voor dezelfde problemen als zijn moeder. Ook hij moet zijn hoofd breken over de verschillende godsdiensttegenstellingen, de enorme economische problemen, het autonomiestreven in diverse deelstaten en regio's en de verdeeldheid in zijn eigen Congres (I) Partij. Rajiv blijkt een mens te zijn als alle anderen.

Historische studies met betrekking tot het Indische subcontinent worden ook vaak gekenmerkt door *vanzelfsprekende* uitgangspunten. Dikwijls doet men uitspraken over dit deel van de wereld en geeft men historische verklaringen zonder zich terdege rekenschap te geven van het eigen westers referentiekader van waaruit men redeneert. J. C. Heesterman, hoogleraar talen en cultuurschiedenis van Zuid-Azië aan de Rijksuniversiteit Leiden, wijst er in een artikel van 10 september 1984 in het NRC Handelsblad op dat deze *vanzelfsprekende* uitgangspunten hun oorsprong vinden in het vaak al te stereotype India-beeld dat men hier in het Westen heeft. Behalve het land van de Oosterse mystiek en de ver verwijderde spectaculaire verkeers- en natuurrampen, aldus de redenering van Prof. Heesterman, is India nu ook het land van grootschalige gewelddadigheid geworden. En hoewel de Buitenland-pagina's van de kranten nu dagelijks over India berichten, kan men niet stellen dat het beeld van India hierdoor duidelijker is geworden. Gewelddadigheid, rampspoed en onrecht hebben wat

India betreft slechts publicitaire waarde. Een diepere studie naar achtergronden, waarbij men ook zijn eigen vooronderstelling ondervraagt, is nog immer eerder uitzondering dan normaal. De *vanzelfsprekende* uitgangspunten zijn gemakkelijk te hanteren en verdoezelen daarbij vaak het *'gebrek aan werkelijke belangstelling onzerzijds'*.

Van de andere kant dient echter worden opgemerkt dat steeds meer heden-daagse onderzoekers zich bewust zijn van de gevaren die loeren, wanneer men uitspraken wil doen over de Indische wereld. Het is niet voor niets dat men pooft steeds betere definities te geven van begrippen als 'kaste', 'kangani-systeem' of een term als 'Oosters despotisme'. Ook in deze uitgave van *Groniek* valt op hoe behoedzaam de auteurs hun onderwerp benaderen.

A. W. Entwistle geeft in zijn artikel over hetgeen tot nog toe bereikt is op het terrein van de Indische historiografie met betrekking tot de pre-moderne periode aan dat de antwoorden die steeds gegeven werden op de vraag waarom India niet een historiografie naar Westers model kent, niet langer voldoen. Vaak zijn de antwoorden te algemeen, soms zelfs tendentieus. Eén zo'n antwoord is bijvoorbeeld dat de Westerse conceptie van geschiedenis, met de nadruk op de handelingen van de mens, de Indiër volstrekt onverschillig laat. De Indische religies zouden een dergelijke onverschilligheid in de hand werken. De vruchten van dit alles: sociale immobiliteit, afkeer van verandering, des-interesse in wereldse zaken.

Vanuit hetzelfde concept beschouwen we vaak het politieke antagonisme tussen religieuze groeperingen. Dat sympathieën en antipathieën onder verschillende omstandigheden heel anders kunnen liggen, maakt P. van der Veer duidelijk in zijn bijdrage. Mogen we tenslotte in dit verband nog wijzen op het artikel van A. Wink. Hij wijst er op dat het voor ons in West-Europa betrekkelijk eenvoudig is een verband te zien tussen de moderne economische orde en de moderne politieke orde; ook de ontwikkeling van dit moderne systeem valt niet moeilijk te reconstrueren. Maar dit Westers referentiekader kan ons niet zoveel verder helpen, — ja eerder belemmeren — wanneer wij het *traditionele* bestel in Zuid-Azië willen bestuderen. Daar kan men immers het verband tussen economische en politieke orde geheel anders reconstrueren.

Ondanks het ontbreken van een allesomvattend concept en ondanks het feit dat velerlei zaken om evenzoveel redenen in dit themanummer niet aan de orde komen, ziet de redactie toch met tevredenheid op dit nummer terug. Nogmaals, een historische benadering van de Indische wereld bergt vele moeilijkheden in zich. Om met D. H. A. Kolff te spreken: men moet er moed voor hebben. In deze heeft niet de redactie die moed getoond, maar de auteurs.

Rest ons nog één ding. De redactie wil haar grote dank uitspreken jegens A. W. Entwistle. Zijn kennis van zaken en zijn contacten in Nederland en het Verenigd Koninkrijk zijn ons bij de samenstelling van dit nummer een grote steun geweest.

De redactie

Uit: J. Brown, *Modern India. The origins of an Asian democracy* (Oxford, 1985).